

Makara, Sergej; Bálintová, Helena

Súčasnosť a perspektíva : (úvahy o stave vyučovania RJ)

Opera Slavica. 1997, vol. 7, iss. 1, pp. 52-56

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116784>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Konferencie se tedy konala i přes nepřítelů bohů a malý zájem sponzorů. Mnozí badatelé, zvláště z východního bloku, proto přijet nemohli. I tak však bylo vyslechnuto třiatřicet přednášejících nejen od nás a ze zemí nepřítelů vzdálených, jako je Polsko, Maďarsko a Německo, ale i z Ruska, Běloruska, Ukrajiny, Kanady a USA. Je potěšitelné, že i v naší horečně uspěchané době je čas na návraty, a to návraty osobní, protože mnozí z účastníků přijeli do Brna již po několikáté, i na vědomé návraty ad fontes. Vždyť každý řádný badatel v oblasti humanitních věd musí naplňovat onu Schlegelovu definici historika jako proroka hledícího zpět. Celá akce by měla proto vyvrcholit vydáním sborníku. Kterého boha financí však vzývat, aby se tak stalo?

Damuše Kšicová

Súčasnosť a perspektíva
(Úvahy o stave vyučovania RJ)

Sergej Makara - Helena Bálintová

Slovanská vzájomnosť v historickom kontexte formovania slovenského národa, ako aj iných pokrvne a duchovne mu blízkych spoločenstiev, má svoju dlhodobú tradíciu. Vzájomné ovplyvňovanie a prelínanie slovanských kultúr zohralo v tomto všeslovanskom procese pozitívnu úlohu v priebehu stáročí až po súčasnosť (a veríme, že tak bude i v budúcnosti). História, pri snahe jej objektívneho pochopenia, nás však učí, že ani evolučný proces vývoja nie je priamočiary. Má svoje úskalía. Duchovné i spoločenské pády a vzlety. Tápania i hľadania. Pozitívne východiská. Ale i deformácie **vedomia a svedomia**, ktoré sú **následkom i dôsledkom** rýchlych spoločenských premien a zvrátov s negatívnym dopadom na duchovnú i spoločenskú sféru. Týka sa to, samozrejme, i slovanskej vzájomnosti, najmä vo vzťahovo-kultúrnej, ale i eticko-bytostnej rovine (spoločensko-ekonomickú nevynímajúc).

Náš príspevok si nenárokujeme na teoretickú analýzu danej problematiky, ale **faktografické údaje**, ktoré uvádzame, môžu sa stať vhodným impulzom aj pre výskum ostatných ustanovizní (predovšetkým katedier rusistiky) a po jeho dôkladnom spracovaní získané poznatky by mohli poslúžiť nielen na **reálne**

zmapovanie záujmu o štúdium ruského jazyka, ale i ako základný materiál na vypracovanie kvalitných stredoškolských i vysokoškolských učebníc s primeraným odborným a metodickým obsahovým zameraním. Okrem toho by mali upútať aj pozornosť najvyšších štátnych orgánov (MŠ SR), aby získali skutočný (neskreslený) prehľad o záujme k ruskému jazyku na všetkých stupňoch našich škôl.

V niektorých oficiálnych materiáloch kompetentných orgánov sú totiž často zahrnuté informácie, ktoré nekolidujú so skutočným stavom, v dôsledku čoho sa skresľuje realita a dochádza k dezinformáciám. Aj to bol jeden z nosných dôvodov, prečo sa naša katedra rozhodla urobiť prieskum (formou dotazníkov) v bývalom stredoslovenskom kraji, aby získala čo najpresnejší prehľad o vzťahu k ruskému jazyku na školách všetkých stupňov, o problémoch súvisiacich z jeho vyučovaním, o názoroch vyučujúcich, ich postojoch, požiadavkách, sťažnostiach i perspektívach. Výskum, ktorý sme začali realizovať koncom minulého roka, nie je definitívne ukončený a jeho vyhodnotenie si ešte vyžiada precízne spracovanie nielen štatistických údajov, ale i mnohých námetov, ktoré sme získali nielen zo škôl, no i od cestovných kancelárií, podnikateľských subjektov a iných nami oslovených inštitúcií. Vychádzajúc z uvedeného obmedzíme sa len na najpodstatnejšie informácie, ktoré by sa mohli stať **zjednocujúcim ohnivkom** pri globálnom výskume závažnej problematiky vzťahu k ruskému jazyku zo strany širokej rusistickej obce.

Často opakovanou argumentáciou (žiaľ, aj v pedagogickom prostredí) na uprednostňovanie **neslovanských jazykov pred jazykom ruským** (ale i ostatnými slovanskými jazykmi) je zdôrazňovanie nezájmu o štúdium ruského jazyka (čo sa, samozrejme, bytostne odzrkadľuje i na výchove nových kvalifikovaných odborníkov-ruštinárov). Preto sme si už pri započatí nášho výskumu za prvoradá cieľ vytýčili preskúmať stav študujúcich ruský jazyk na všetkých stupňoch škôl v bývalom stredoslovenskom kraji a zistili sme, že k **15. IX. 1995** sa v stredoslovenskom regióne ruština vyučovala v **159** gymnáziách a stredných odborných školách II.cyklu. V nich sa ruský jazyk učilo **11 009 žiakov**, z toho v gymnáziách a SOŠ - **4 161** a na SOU a učilištiach - **6 848 žiakov**. Je to pomerne vysoký počet záujemcov o ruštinu, z čoho zákonite (aj v záujme celospoločenskome) vyplýva, že im treba zabezpečiť kvalifikovaných (odborne erudovaných) učiteľov, aby úroveň ich vedomostí (nedbanlivosťou kohokoľvek) nezaostávala za výukou neslovanských jazykov. Pripomíname to aj preto, že (podľa našich informácií) v západných krajinách majú perfektné (technicky i personálne) vybudované katedry rusistiky (resp. slavistiky), a bolo

by nezmazateľnou hanbou, keby sme sa (nedajbože!) dožili času, že budeme nútení si "vypožičiavať" pre rusistiku západných lektorov.

V rámci výskumu sa nám podarilo (vďaka školskej správe v B.Bystrici) získať aj **Prehľad vybraných ukazovateľov za gymnázia a SOŠ podľa stavu k 15. IX. 1995 a Vybrané ukazovatele za SOU k 30. IX. 1996.** Sú to pre nás veľmi vzácne materiály, lebo nám umožnili vytvoriť si presný obraz nielen o počte študujúcich ruštinu v jednotlivých okresoch (z ktorých medzi najúspešnejšie patria Považská Bystrica - 1257 žiakov, Čadca - 1194 žiakov, Banská Bystrica - 1146 žiakov, Dolný Kubín - 1140 žiakov), ale i na všetkých školách v rámci stredoslovenského regiónu. Oboznámenie sa s týmito materiálmi bolo potešujúce a hrejivé najmä pri tých ukazovateľoch, v ktorých sa uvádzalo, že v gymnáziu v Púchove študuje ruštinu 204 žiakov, v SOU v Martine 207, v SOU strojárskom v Čadci 407 a v SOU služieb v Čadci 273, v SOU služieb v Púchove 395, v SOU hutníckom v Podbrezovej 264 a mohli by sme uviesť ešte značný počet škôl s číslom nad 100 žiakov. Učitelia v takýchto školách si zaslúžia nielen úprimné poďakovanie, ale i úctu.

Uvedené materiály nám poslúžili aj k získaniu adries, ktoré sme využili na rozposlanie dotazníkov s otázkami širšieho záberu. S vďačnosťou pritom kvitujeme svedomitosť učiteľov-ruštinárov pri návratnosti dotazníkov, ktorá bola takmer 100%. Z ich obsahu (stručnejších i obsiahlejších odpovedí) sme získali mnoho zaujímavých poznatkov nielen o problémoch osobného charakteru, no predovšetkým o tých až bolestných ťažkostiach, ktoré musia prekonávať učiteľia-rusisti pri kvalitnom zabezpečení vyučovacieho procesu. Škála problémov je pritom veľmi rozmanitá a zahŕňa aj využívané formy a metódy práce od prítlačivej aplikácie ktorých často závisí záujem žiakov o ruštinu. Najväčším kameňom úrazu v tomto ohľade je permanentný (už od "nežnej revolúcie" trvajúci) nedostatok audio-orálnych a audio-vizuálnych programov, odborných časopisov, prehľadov o ruskej literatúre a pod., no predovšetkým absencia kvalitnej učebnice (resp. učebníc). V súvislosti s touto problematikou sme získali cenný materiál, týkajúci sa konkrétneho záujmu žiakov (percentuálne) o literatúru, umenie, jazyk, realie, konverzáciu, spoločenské dianie v Rusku a pod., ktorý pri zosúladení s poznatkami, získanými v západnom a východnom regióne Slovenska by sa mohol využiť pri koncipovaní a tvorení nových učebníc nielen pre základné a stredné školy, ale aj vysokoškolských skript a učebníc.

Pri tejto príležitosti nemôžeme obísť vďačnosť učiteľov-rusistov nášho regiónu, prejavenu Dr. Kollárovej za jej nezištnú metodickú pomoc a autorstvo textov z oblasti umenia a kultúry. Rusisti túžobne čakali aj na novú učebnicu

Kollárovej a Trušinovej „**Встречи с Россией**“. Sme radi, že ich túžba sa už splnila. Autorkám kvalitnej učebnice patrí úprimné poďakovanie a rusistom-pedagógom prajeme v práci s novou učebnicou veľa úspechov!

V dotazníkoch, okrem odpovedí na konkrétne otázky, sme na záver poprosili pedagógov, aby vyjadrili aj svoje názory, postoje, odkazy, sťažnosti, požiadavky a skúsenosti, bezprostredne súvisiace s ich prácou. Zámerom takéhoto oslovenia bola snaha bližšie preniknúť do súčasných problémov, ktoré nie sú ľahké práve v prežívanom období pádov i vzletov vo vzťahu k ruštine (z objektívnych a často, žiaľ, i subjektívnych príčin). Aj v tomto prípade veľmi pozitívne oceňujeme úprimnosť našich kolegov, ktorí sa srdečne vyznali z radosti i bolesti, spríjemňujúcich, ale častejšie sužujúcich ich život a jeho profesionálnu náplň. Nakoľko čas nám nedovoľuje podrobnejšie oboznámiť prítomných s výpoveďami, postojmi, názormi a skúsenosťami, s ktorými sa nám kolegovia zverili, urobili sme sumarizáciu najpodstatnejšieho z ich odpovedí v presvedčení, že uvedené údaje vzbudia pozornosť aj širšej rusistickej obce:

I. Väčšina kolegov (vrátane nás) sa právom domáha, aby k ruskému jazyku sa pristupovalo vo **všetkých sférach** na takej úrovni, ako k ostatným neslovanským jazykom. Uráža ich často úmyselná **dehonestácia** ruštiny a **premrštená démonizácia** všetkého (i brakového) západného;

II. Sú toho názoru, že **ruštine** a jej významu by sa malo venovať **viac profesionálnej pozornosti v médiách a v tlači**;

III. Pociťujú nevyhnutnú potrebu **časopisu**, ktorý by sa venoval problematike vyučovania ruštiny v ZŠ a SŠ (ale i iných typov škôl);

IV. Vyjadrujú **kritický postoj** k nezáujmu **nadriadených orgánov** o zefektívnenie vyučovania ruštiny;

V. **Prihovárajú** sa za propagáciu významu **slovanských jazykov** a ich osvojenia, ako i vehementnejšieho šírenia **slovanských kultúr** (ktorým sa v **širšom kontexte** na škodu veci nevenuje takmer žiadna pozornosť, až skoro zabudneme na tradície, ktorými by sme sa vlastne mali pýšiť všade v **civilizovanom svete**);

VI. Zazlievajú tým riaditeľom, ktorí sa **poponáhľali** a neuvážene zrušili na "svojich" školách **RJ**, čo sa negatívne prejavuje najmä v **nedemokratickom** obmedzovaní výberu jazykov u tých žiakov, ktorí majú záujem o **štúdium ruštiny**;

VII. Postrádajú možnosti **nadväzovania kontaktov** so študentmi z **Ruska** a iných **slovanských krajín**;

VIII. Protestujú proti nabubrenej **reklame všetkého antiruského (i anti-slovanského)**,- v TV a tlači sa totiž často zverejňujú len negatívne správy a také politicko-spoločenské situácie, ktoré vyvolávajú dojem, akoby sa v Rusku a iných slovanských krajinách **nič pozitívne nedialo**;

IX. Cítia sa **podvedení**, že im neuznávajú 2-ročné štúdium **Puškinovho inštitútu v Moskve**, a tým sa im vlastne neumožňuje postup do 10. platovej triedy;

X. Radi by **uvítali väčšiu pozornosť**, venovanú im aj zo strany Veľvyslanectva RF (v čom majú **svätú pravdu** v porovnaní s učiteľmi neslovanských jazykov, ktorým sa vychádza maximálne v ústrety i zo strany diplomatických a iných korporácií).

"**Desatoro**", ktoré sme uviedli (aj podľa našich skúseností) pôsobí pesimisticky, ale z dotazníkov sme sa presvedčili, že **prevažná väčšina** našich rusistov považuje i naďalej jazyk **Puškina, Turgeneva, Dostojevského, Čechova, Leva Tolstého** a iných ruských (svetových!) koryfejov za **účinný nástroj** ďalšieho upevňovania a zveľaďovania **všeslovanskej vzájomnosti**. Je to ušľachtilé presvedčenie, ktoré si zaslúži **obdiv** najmä v dobe, keď všetci, ktorí si vážime **bohaté kultúrne tradície** slovanskej vzájomnosti, žijeme v duchu **Puškinovho závetu**:

**„Да здравствует солнце,
Да скроется тьма!“**